

Březen 2026

Od dobrovolnosti k dohledu? Příběh digitální identity v EU

Jan Rovenský

Shrnutí

Zatímco Evropská unie prezentuje svou digitální peněženku jako dobrovolný, decentralizovaný a uživatelsky kontrolovaný nástroj, britský projekt BritCard plánuje zavést povinnou digitální identitu spojenou s imigrační a pracovní kontrolou. BritCard představuje varovný příklad toho, jak se technologický projekt slibující efektivitu může proměnit v mechanismus digitálního dohledu. Současný liberální evropský přístup může časem zmutovat ke stejnému typu plošné kontroly, pokud bude systém rozšiřován o nové povinnosti a napojován na veřejné i soukromé služby. Rozhodující bude, zda si zachová princip dobrovolnosti, ochrany soukromí a občanské kontroly nad daty.

Hlavní body

- EU vs. Británie: Evropská digitální peněženka staví na principech bezpečnosti, interoperability a minimálního sdílení dat. Britský systém je založen na povinné, státem řízené digitální identitě.
- Z dobrovolnosti povinnost: Evropský model je zatím liberální, ale tlak na povinné využívání a propojení se státními i komerčními systémy může vést k jeho postupné přeměně v kontrolní nástroj podobný britskému.
- Rizika větší než výhody: Ve spojení s jinými digitálními systémy (digitální měna, bankovníctví, sociální sítě aj.) může digitální peněženka sloužit k profilaci občanů a jejich kontrole.

Digitální identita v EU: vznik, princip a legislativní rámec

Zavedení jednotné digitální identity (European Digital Identity Wallet, EUDI Wallet) představuje jeden z nejambicióznějších projektů Evropské unie poslední doby. Jeho cílem je vytvořit systém, který občanům umožní bezpečně prokazovat totožnost a podepisovat dokumenty v online prostředí napříč členskými státy EU. Tento koncept navazuje na rámec nařízení eIDAS (Electronic Identification, Authentication and Trust Services) z roku 2014, které bylo v roce 2024 zásadně přepracováno. Nová verze, známá jako eIDAS 2.0, zavádí právě princip tzv. evropské digitální peněženky – aplikace, která umožní uživateli uchovávat digitální doklady, kvalifikované podpisy či přístupové údaje ke službám veřejného i soukromého sektoru (EU 2024/1183; Kaminaris 2024).

Evropská komise v odůvodnění návrhu uvádí, že hlavním cílem je posílit bezpečnost, důvěru a uživatelský komfort v digitálním prostoru. Podle EK budou „digitální peněženky“ fungovat jako mobilní aplikace (či jiná uživatelská aplikace), v níž občan uchovává své digitální doklady (např. občanský průkaz v elektronické formě, řidičský průkaz, certifikáty vzdělání, daňová přiznání aj.) a pomocí níž se může přihlašovat do služeb veřejné správy i ke komerčním poskytovatelům v jakémkoli členském státě.

Z výčtu praktických situací použití elektronické peněženky EK zmiňuje např. podávání žádosti o cestovní pas nebo řidičský průkaz, podání daňového přiznání, otevření bankovního účtu, registraci SIM karty, podepisování smluv, vyzvedávání léků na předpis v lékárně, potvrzení totožnosti při provádění online plateb, dokládání vzdělání nebo čerpání sociálních dávek. Systém má být plně funkční do konce roku 2026 a využívat jej budou moci všichni občané členských států EU, kteří o digitální identitu projeví zájem. Oproti dosavadním národním elektronickým identitám má EUDI Wallet umožnit jednotný přístup napříč Uní – občan registrovaný například v Česku se bude moci prokazovat i v Německu nebo Francii, a naopak (Evropská digitální identita 2025).

Z právní perspektivy se eIDAS 2.0 snaží vyvážit dva základní principy: ochranu soukromí a spolehlivou identifikaci. Uživatel má mít kontrolu nad tím, jaké údaje sdílí – tzv. princip „minimum disclosure“. V praxi by měl být schopen rozhodnout, zda sdílí pouze potvrzení o věku, nebo celé osobní údaje. Pokud jde o technologickou bezpečnost, EK tvrdí, že digitální peněženka bude vyvíjena jako open-source projekt s vysokou úrovní kryptografického zabezpečení, včetně ochrany proti neoprávněnému přístupu a manipulaci s daty. Z ekonomického hlediska má projekt přinést i praktické přínosy. EK odhaduje, že plná interoperabilita digitální identity by mohla vést k významným úsporám díky zjednodušení administrativy, rychlejšímu procesům ověřování a nižším nákladům na správu dat (EU 2024/1183).

Konec anonymity? Digitální identita a svoboda

Anonymita na internetu dlouhodobě představovala důležitý pilíř svobodného online prostoru – umožňuje lidem vyjadřovat názory, sdílet zkušenosti, kritizovat moc nebo se organizovat, často bez obav z represí či ztráty reputace. Zavedení jednotné digitální identity pro všechny občany Evropské unie proto otevírá zásadní otázku: nejde ve skutečnosti o první krok k omezení anonymity a s ní spojených občanských svobod?

Projekt digitální peněženky má podle oficiálního narativu občanům ulehčit život, umožnit bezpečné prokazování totožnosti a podepisování dokumentů v digitálním prostředí. Má být také dobrovolný. V tomto směru je však obezřetnost na místě vzhledem ke způsobu, jakým Evropská komise dlouhodobě prosazuje své priority. Příkladem může být zelená agenda, kdy se z původní deklarace o ochraně životního prostředí a záměru snižovat emise (Green Deal) vyklubaly emisní povolenky pro domácnosti

a osobní dopravu (Fit for 55), nebo anabáze kolem Chat Control, kdy chtěl Brusel monitorovat veškeré zprávy v telekomunikačních aplikacích, oficiálně kvůli ochraně dětí před pedofily (iDnes 2025).

Tzv. „salámová metoda“ postupného rozšiřování působnosti není nic neobvyklého: ušlechtilé deklarace o ochraně lidí či zlepšení jejich životů po zavedení střídají konkrétní úpravy a nové požadavky, které radikálně mění původně deklarovaný účel. Proto se skepse týkající se skutečného účelu digitální identity jeví jako oprávněná.

Na digitální identitu lze totiž pohlížet jako na další stupeň elektronické profilace občanů. Pokud bude digitální identita propojena s různými oblastmi života – od bank přes sociální sítě až po online nákupy – vznikne rozsáhlá datová mapa, která bude schopna detailně popsat chování, preference i názory každého uživatele. Jelikož má být digitální identita používána i v komerčních kontextech, například při přihlašování k bankovním, pojišťovacím nebo sociálním službám, je možné, že poskytovatelé služeb ji začnou vyžadovat a vytvoří tak tlak na plošné využívání systému. Jinými slovy, původně dobrovolný nástroj se může postupně stát fakticky povinným.

Zvláště citlivým bodem je otázka propojení digitální peněženky se soukromými platformami, například sociálními sítěmi nebo online tržišti. Tento krok by logicky znamenal ztrátu anonymity v online prostředí. Pokud by například přístup k účtu na sociální síti nebo k internetovému obchodu byl podmíněn ověřením identity prostřednictvím digitální peněženky, každé přihlášení, komentář či nákup by bylo jednoznačně spojeno s konkrétní fyzickou osobou. Taková infrastruktura by poskytla bezprecedentní možnosti sledování a profilace, jak ze strany korporací, tak státních institucí. První vlaštovkou v tomto směru jsou snahy zavést ověřování věku jako podmínku pro přístup k sociálním sítím (Evropský parlament 2025; Gkritsi 2024). Toto ověřování může probíhat například prostřednictvím bankovní identity, pořízení selfie či jiných biometrických údajů. Ve výsledku by to mohlo vést k situaci, kdy si člověk bez identifikace občanským průkazem nebo fotografií obličeje nezřídí e-mailový účet ani nebude moci využívat sociální sítě (Fišer, Zoulová 2025).

V souvislosti s dalšími unijními iniciativami – jako je zavedení digitálního eura nebo tlak na měření osobní uhlíkové stopy – se obavy, že digitální identita bude sloužit jako nástroj monitorování a řízení chování občanů, jeví jako oprávněné. Z debat o udržitelném spotřebním chování lze usuzovat, že osobní data mohou být využívána k nastavování individuálních limitů nebo k cílenému zpoplatnění určitých činností. Pokud by digitální peněženka obsahovala i platební funkce v rámci digitální měny, stala by se v podstatě jednotnou bránou ke všem aspektům života – od identity přes finance až po spotřební chování. V případě, že by se za občanem táhla kompletní digitální stopa, která by v lepším případě sloužila pouze k personalizaci reklamy, v horším však k plošnému dohledu a postupné úpravě chování podle politických či ekonomických narativů Bruselu, by se prostor pro anonymní vyjadřování, svobodný pohyb v digitálním prostředí a osobní svobodu jako takovou dramaticky zmenšil, ne-li zcela vymizel.

Nejde však pouze o hrozbu pro osobní svobodu a možnost anonymity. Žádný systém, který koncentruje osobní data do jednoho prostředí, není imunní vůči riziku zneužití. Útok na infrastrukturu digitální identity by mohl vyřadit z provozu celý systém a způsobit rozsáhlé ekonomické i společenské škody. Princip „minimum disclosure“, který Komise v návrhu často zmiňuje, sice zní přesvědčivě na papíře, v praxi však neřeší otázku, jak zabránit sekundárnímu využití dat po jejich jednorázovém sdílení.

BritCard ve stopách Orwella

Příběh britské digitální identity ukazuje, kam může vést nekritické zavádění jednotných digitálních identifikačních systémů. V roce 2025 britská vláda oznámila zavedení povinné digitální identity pro všechny dospělé pracovníky – tzv. „BritCard“. Deklarovaným cílem je zajistit, aby do roku 2029 měl

každý zaměstnanec ověřenou totožnost, a tím bojovat proti nelegální migraci. Bez BritCard nemá být možné získat legální zaměstnání (Reuters 2025).

Reakce veřejnosti byla masivní: petice Do not introduce Digital ID cards, která žádá britskou vládu, aby okamžitě zastavila plán na zavedení povinné digitální identity, měla v listopadu 2025 již 3 miliony podpisů. Přitom peticemi se 100 tisíci podpisy se musí zabývat britský parlament. Autoři petice zdůrazňují, že „nikdo by neměl být nucen registrovat se do státem kontrolovaného systému identity“, který podle nich představuje „krok směrem k masovému sledování a digitální kontrole“ (Do not introduce Digital ID cards 2025). Tón i rozsah odporu ukazují, že projekt tzv. BritCardu zasáhl citlivé místo britské společnosti – otázku svobody, soukromí a státní moci.

Británie má přitom dlouhou tradici odporu vůči jakékoli formě státní registrace občanů. Identifikační průkazy byly po druhé světové válce zrušeny a každý další pokus o jejich znovuzavedení narazil na silný odpor veřejnosti. Přesto vláda Keira Starmera oznámila, že digitální identita bude do konce tohoto volebního období povinná pro všechny dospělé zaměstnance. Karta má být ukládána do chytrých telefonů a sloužit k ověřování totožnosti při nástupu do zaměstnání. Již nyní se však vede debata o tom, že by Britové mohli digitální identitu využívat také při návštěvě lékaře v rámci systému NHS, při žádosti o sociální podporu, pronájmu bytu, otevření bankovního účtu, podávání daňových přehledů či získání řidičského oprávnění.

Podle kritiků by tak stát mohl prostřednictvím jednoho digitálního identifikátoru získat přístup k rozsáhlému množství údajů o občanech a zároveň kontrolovat jejich přístup ke klíčovým veřejným službám a zdrojům. Takový systém by podle nich proměnil Británii v „databázový stát“, kde by každá interakce s úřady či firmami zanechávala digitální stopu. Kritici varují, že povinná digitální identita by obrátila naruby princip liberální demokracie – místo aby občan kontroloval stát, kontroloval by stát občana. Odborníci zároveň upozorňují, že projekt nezajistí vyšší bezpečnost, ochranu před nelegální migrací ani větší efektivitu, ale spíše zvýší administrativní zátěž běžných lidí a prohloubí digitální vyloučení. Starší, sociálně slabší či technicky méně zdatní občané by mohli ztratit přístup k základním službám. Navíc by vznikl centrální systém, který by se stal atraktivním cílem pro hackery a hrozil by rozsáhlými úniky dat. Největší obavou kritiků je však to, že by se Británie mohla proměnit v tzv. Checkpoint Britain – zemi s „vnitřními hranicemi“, kde by lidé museli neustále prokazovat totožnost při každém kontaktu s úřady, zdravotnictvím či bankami. Takový systém by podle nich otevřel cestu k plošnému sledování, profilování a omezování občanských svobod, které jsou základem britské demokratické tradice (Checkpoint Britain 2025).

Britský scénář jako varování

Rozdíl mezi britským BritCardem a evropskou digitální peněženkou je dnes zásadní. Evropská peněženka je v současnosti prezentována jako uživatelsky řízený nástroj, který občanům umožňuje uchovávat své doklady, certifikáty či podpisy a samostatně rozhodovat o tom, jaké údaje a s kým sdílí. Uživatel tak může při využití konkrétní služby předložit pouze minimum nezbytných informací, například potvrzení o věku bez nutnosti sdílet celé osobní údaje. Projekt se odvolává na zásadu tzv. privacy by design a na princip dobrovolnosti, čímž se na první pohled výrazně liší od britského modelu.

BritCard naproti tomu představuje zcela opačný přístup. Nejde o nástroj pro pohodlí občanů, ale o státem řízený systém určený k plošnému dohledu nad pracovní silou. Je povinný, centrálně řízený a primárně zaměřený na kontrolu legality zaměstnání. Takové propojení identity s imigrační politikou v praxi znamená, že kontrola státu nad jednotlivcem se stává předpokladem pro výkon základních občanských práv – práva pracovat, bydlet či mít přístup ke službám.

Evropský projekt se zatím tomuto modelu vzdaluje, mimo jiné díky zkušenostem ze studie SOTERIA, která testovala digitální peněženku s důrazem na bezpečnost, šifrování a minimální sdílení dat. Zároveň se však ukázalo, že ochota občanů systémem dobrovolně používat je omezená a výrazně roste až v případě jeho povinného zavedení. Tento trend by mohl v budoucnu vést ke stejnému posunu, jaký dnes vidíme v Británii – od dobrovolnosti k povinnosti, od svobody k dohledu (Das 2025).

I když se dnes Evropská unie prezentuje liberálním a decentralizovaným přístupem, tlak na tzv. efektivní interoperabilitu a na jednotné propojení veřejných i soukromých služeb může postupně směřovat k modelu, který se nebezpečně přiblíží britskému scénáři. Jakmile se digitální peněženka stane podmínkou pro přístup ke službám, platbám či komunikaci s úřady, stane se fakticky povinným nástrojem, a tím i potenciálním prostředkem plošného sledování. Británie tak může fungovat jako zrcadlo možného vývoje Evropské unie. Z liberálního projektu zaměřeného na pohodlí občanů se může stát systém kontroly, v němž bude každý přístup k účtu, úřadu či nákupu propojen s konkrétní identitou. To, co dnes začíná jako slib moderní digitalizace, se tak může zítra proměnit v mechanismus trvalého dohledu – „Checkpoint Europe“.

Závěr

Evropská digitální identita se dnes prezentuje jako dobrovolný, bezpečný a občansky přívětivý systém. Přesto v sobě nese stejný potenciál rizik, jaký se naplno projevilo v britském projektu BritCard. Ten začínal jako technické opatření proti nelegální migraci, avšak existuje reálná hrozba, že se postupně promění v nástroj plošné kontroly, který navíc rozdělí společnost na ty, kdo mají přístup ke službám, a ty, kteří jej ztrácejí.

Evropská peněženka zatím stojí na principech „privacy by design“ a „minimum disclosure“, avšak její případná integrace do komerčních a státních systémů může vést ke ztrátě těchto záruk. Jakmile se její používání stane nutnou podmínkou pro práci, platby či komunikaci s úřady, ztratí občané možnost skutečné volby. Z dobrovolného nástroje se tak může stát povinná digitální brána ke všem aspektům života – od identity přes finance až po politické názory a spotřební chování.

BritCard je proto nejen varováním, ale i zrcadlem možného vývoje evropského projektu. Rozhodující otázkou bude, zda se Evropské unii podaří udržet rovnováhu mezi technologickým pokrokem a zachováním svobody, nebo zda se z digitální peněženky stane nástroj dohledu a centralizované moci.

Zdroje

- Das, R. 2025, 9. 10. „The UK’s mandatory digital ID scheme is repeating the EU’s mistakes“. LSE EUROPP Blog. Dostupné na: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2025/10/09/britcard-uk-digital-id-scheme-eu-mistakes-identity-wallet>
- Do not introduce Digital ID cards. 2025. Petitions. UK Government and Parliament. Dostupné na: <https://petition.parliament.uk/petitions/730194>
- Evropská digitální identita. 2025. Evropská komise. Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_cs
- EU 2024/1183. „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1183 ze dne 11. dubna 2024, kterým se mění nařízení (EU) č. 910/2014, pokud jde o zřízení evropského rámce pro digitální identitu“. EUR-Lex. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32024R1183>
- Evropský parlament. 2025, 16.10. „New EU measures needed to make online services safer for minors“. Evropský parlament. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20251013IPR30892/new-eu-measures-needed-to-make-online-services-safer-for-minors>
- Checkpoint Britain. 2025. „Checkpoint Britain: The dangers of digital ID and why privacy must be protected“. Big Brother Watch. Dostupné na: <https://bigbrotherwatch.org.uk/wp-content/uploads/2025/09/Checkpoint-Britain.pdf>
- Gkritsi, E. 2024, 3. 10. „European authorities press on with digital wallets for social media, age verification and more“. Euractiv.com. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/news/european-authorities-press-on-with-digital-wallets-for-social-media-age-verification>
- iDnes. 2025, 14. 10. „V EU ustoupili od „šmírovací“ směrnice, Dánové se ale návrhu nechtějí vzdát“. iDnes.cz. Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/evropska-komise-unie-chat-control-legislativa.A251014_152811_domaci_tty
- Kaminaris, S. 2024. „Regulation (EU) 2024/1183 – The New Framework for a European Digital Identity.“ EY.com. Dostupné na: https://www.ey.com/en_gr/technical/tax/tax-alerts/ey-regulation-eu-2024-1183-the-new-framework-for-a-european-digital-identity
- Fišer, M., Zoulová, L. 2025. 16. 11. „Občanku nebo sken obličeje. EU má na stole neuvěřitelně invazivní návrh na kontrolu komunikace“. Novinky.cz. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-smirovani-komunikace-chat-control-je-zpatky-eu-ma-na-stole-jeste-invazivnejsi-podobu-40549090>
- Reuters. 2025, 26. 9. „Britain to introduce mandatory digital ID cards.“ Reuters. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/uk/britain-introduce-mandatory-digital-id-cards-2025-09-26/>

Autor

JAN ROVENSKÝ

Analytik

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor anglistika a politologie, v roce 2008 získal doktorát z politické teorie na univerzitě LUISS Guido Carli v Římě. Patnáct let pracoval v deníku Právo, kde zprvu působil v zahraniční redakci. Od roku 2009 pracoval v politickém oddělení, od roku 2018 do ledna 2021 na pozici zástupce šéfredaktora. Od února 2021 je poradcem předsedy hnutí ANO v oblasti médií.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz